

Відгук
про дисертаційне дослідження **Ван Біньбіня**
**«Формування транскультурної компетентності майбутніх магістрів
музичного мистецтва у процесі інструментальної підготовки»**,
подане на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю
014 Середня освіта (Музичне мистецтво)

Актуальність теми дисертаційного дослідження

Дослідження Ван Біньбіня присвячене осмисленню проблеми транскультурної компетентності фахівця-музиканта, яка є надзвичайно актуальною сьогодні, коли майже не визначальною в бутті людства стала форма інтернаціоналізації суспільного життя, що характеризується комплексною взаємозалежністю націй і народів. Відповідно трансформуються культурні норми, традиції, цінності, взагалі сама людина XXI століття, що неминуче впливає на наукові погляди, оновлює підходи гуманітарних наук, детермінує міждисциплінарні методологічні пошуки. Дослідник наголошує на потребі суспільства в модифікації вищої школи, зокрема підготовки магістрів музичного мистецтва, з урахуванням наднаціональних тенденцій розвитку міжнародного освітнього простору, які зумовлені глобалізаційними і транскультурними процесами, глобальним комунікативним поворотом від когнітивної моделі пізнання до комунікативної транскультурної і трансверсальної в освітніх стратегіях і практиках різних країн, що визначає актуальність теми дисертації.

Зазначимо, що зацікавленість автора проблемою з високим ступенем філософської, культурологічної адресації, вимагала теоретичної розробки і запровадження до практики музично-педагогічної освіти концепту транскультурності та виявлення його продуктивності в оновленні змісту інструментальної підготовки майбутніх магістрів музичної освіти. Фокус актуальності обраної проблеми у вираженому у сформульованих дослідником суперечностях, в яких зауважено на відсутність її теоретичного і практичного розв'язання в науково-методичному просторі інструментальної підготовки, нагальну потребу вищої школи у кваліфікованих фахівцях музичного мистецтва, які зможуть досконало виконувати свої професійні функції в будь-якій країні світу, а також необхідністю контролю щодо якості формування транскультурної компетентності майбутніх магістрів музичного мистецтва у процесі інструментальної підготовки та відсутністю визначених критеріїв її оцінювання.

Дисертаційне дослідження Ван Біньбіня виконувалось відповідно до тематичного плану науково-дослідних робіт Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» і є складником наукової теми кафедри музичного мистецтва і хореографії факультету музичної та хореографічної освіти «Теорія і методика підготовки майбутніх фахівців мистецького та мистецько-педагогічного профілю в контексті соціокультурної парадигми» (реєстраційний номер 0120U002017).

Сформульовану мету дослідження, що полягає у теоретичному обґрунтуванні, розробці та експериментальній перевірці ефективності методики формування транскультурної компетентності майбутніх магістрів музичного мистецтва у процесі інструментальної підготовки, конкретизовано у комплексі чотирьох дослідницьких завдань, які сфокусовані на осмисленні дослідником оновлення теорії та практики інструментальної підготовки майбутніх магістрів музичного мистецтва транскультурним змістом. Це відображено у визначенні предметної сфери дослідження - методиці формування транскультурної компетентності майбутніх магістрів музичного мистецтва у процесі інструментальної підготовки.

Інноваційність дисертації Ван Бінґбіня сприймається у декількох ракурсах. Матеріал, представлений дослідником, допомагає усвідомити історико-культурне та музично-педагогічне значення концепту транскультурності. Незважаючи на наявність міждисциплінарного наукового досвіду з його осмислення, здатність віддзеркалювати сучасні тенденції, глобалізованої культури й освіти, автор обґрунтував і розв'язав проблему транскультурної компетентності майбутніх магістрів музичного мистецтва та довів актуальність транскультурного підходу до дослідження змісту інструментальної підготовки магістрантів. Розробляючи компонентну структуру транскультурної компетентності, він здійснює концептуальне осмислення проблеми інструментальної підготовки фахівців і доходить до висновків про оновлення змісту навчання магістрантів, зокрема у таких її визначальних сферах як світоглядна, досвідна та творча. В сучасному українському науковому музично-педагогічному досвіді актуалізовано глобальний комунікативний поворот від когнітивної моделі навчання до комунікативної, транскультурної і трансверсальної. Беззаперечною інноваційністю відзначається увага дослідника до міждисциплінарної методології та застосування міждисциплінарних методів та творчих завдань.

Дослідник обґрунтовує сутність і визначення основного поняття роботи «транскультурна компетентність майбутніх магістрів музичного мистецтва» і послідовно доводить його науковий потенціал у когнітивній та прикладній сферах музично-педагогічної освіти.

Ступінь обґрунтованості наукових положень та висновків

Зважаючи на системну осмисленість методологічних основ дослідження Ван Бінґбіня, наукову новизну, практичне значення отриманих результатів, засвідчуємо логічність структури дослідження, концептуальну доцільність кожного з підрозділів дисертації. Зокрема, ґрунтовність методологічної бази дисертації визначається взаємодією обраних наукових підходів (міждисциплінарного, аксіологічного, культурологічного й компетентнісного) і принципів світоглядно-виховного спрямування (народності, культуровідповідності, демократизації, єдності етнічних і загальнолюдських цінностей, плюралізму і толерантності, актуалізації транскультурних засобів виразності). Потужний теоретико-методологічний вектор дослідження визначений науковою рефлексією автора з комплексу

теоретичних концепцій та ідей, зокрема: транскультурної комунікації К. Матоби, мультикультурної музичної освіти Д. Еліота, концепту транскультурності у трактовці В. Велша, ідеї діалогу культур, консолідаційного, інтеркультурного, полікультурного та етнокультурного підходів тощо.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертації, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, представлено методологічну основу та методи дослідження, розкрито його наукову новизну і практичне значення, а також особистий внесок дисертанта.

Осмислення теоретичних основ формування транскультурної компетентності майбутніх магістрів музичного мистецтва у процесі інструментальної підготовки (перший розділ дисертації, перше та друге завдання) здійснюється у площині висвітлення проблеми формування транскультурної компетентності майбутніх магістрів музичного мистецтва в науковому дискурсі, окреслення змісту і структури транскультурної компетентності майбутніх магістрів музичного мистецтва в контексті інструментальної підготовки.

Проаналізоване широке коло полідисциплінарних досліджень з проблеми постмодерністської культури дало автору можливість відтворити суттєві змістові контексти концепту транскультурності, зокрема, горизонтів значень для понять мульти- й інтеркультурності, відкритості та інтерферентності однієї культури щодо іншої, енергії і сили діалогу культур, збільшення уваги до традиційних форм культури і збереження національних цілісностей тощо, які були відтворені у розбудові методики транскультурної компетентності майбутніх магістрів музичного мистецтва. Викликає інтерес науковий дискурс про рядоположне до транскультурного поняття інтеркультурного, спрямоване на завдання формування інтеркультурного менталітету, сприйняття культурного плюралізму, загальнолюдських цінностей, толерантного ставлення до інших культур і людських цінностей. Наукові засади сучасної інтеркультурної та мультикультурної освіти осмислено в інтерпретаціях американських та німецьких науковців.

Теоретичною цінністю відрізняється поняттєвий ланцюжок, розроблений та представлений автором (полікультурність, мультикультурність, інтеркультурність, кроскультурність), що дозволило йому максимально чітко визначити межі обсягу базового поняття транскультурності, враховуючи контексти споріднених понять. Цей фрагмент дослідження максимально яскраво увиразнює методологічне підґрунтя дисертації й потенціал автора до розробки власних теорій. Науково коректним є визначення меж понять через такі характеристики як ступені асиміляції, дифузії, відкритості, внутрішніх динамічних ступенів мультикультурності тощо. Доведено, що в умовах тотального інформаційного обміну між культурами, коли освіта, наука і мистецтво стають складовими глобального простору інформаційного суспільства, варто говорити не про діалог культур, а про транскультурний мультилог. Визначено, що транскультурний концепт передбачає відкритість й інтерферентність

(розсіювання) символічних значень однієї культури в полях інших, а мультикультурний – ціннісну рівність і самодостатність різних культур.

Висвітлюючи питання змісту і структури транскультурної компетентності майбутніх магістрів музичного мистецтва в контексті інструментальної підготовки, автор зупиняється на позиції, що у XXI столітті з'являється новий тип художньої свідомості, відбувається трансформація музичної культури, зокрема, й інструментального виконавства, які відчують на собі вплив транскультурного розвитку суспільства і мистецтва.

Науково продуктивним, на наш погляд, є авторське визначення поняття інструментальної підготовки майбутніх магістрів музичного мистецтва, яка передбачає цикл виконавських дисциплін, що є спрямованим на набуття здобувачем другого ступеня вищої освіти виконавського і методичного досвіду у сфері гри на музичному інструменті, в межах якої, за консолідаційним підходом, формуються ціннісні пріоритети, комплекс фахових компетентностей, техніка гри на музичному інструменті і комплекс специфічних особистісних якостей виконавця-інструменталіста, аранжувальника і керівника музично-інструментального ансамблю. В аспекті змісту інструментальної підготовки майбутніх магістрів музичного мистецтва, проаналізовано нормативну документацію, освітньо-професійні програми і робочі програми навчальних дисциплін факультету музичної та хореографічної освіти Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського», що підтвердило тенденцію до збагачення предметного поля інструментальної підготовки фахівців та можливостей до впровадження транскультурного змісту до комплексу дисциплін ОПП. Висвітлено кореляцію змісту транскультурної компетентності зі змістом інтегральної компетентності, дослідженої І. Хмелевською.

Проведена пошуково-аналітична робота дозволила автору сформулювати визначення транскультурної компетентності майбутніх магістрів музичного мистецтва як інтегрованого утворення, що забезпечує їхню здатність пошукувати і знаходити наднаціональну єдність у міжнародному просторі вищої освіти засобами музичного мистецтва, усвідомлювати художньо-образний зміст музичних артефактів і тлумачити його в контексті сучасних геокультурних процесів, що надає майбутнім магістрам музичного мистецтва можливість бути затребуваними як викладачі й виконавці-інструменталісти в різних країнах. Враховуючи досвід дотичних до досліджуваної проблеми дисертацій, автором розробляється компонентна структура транскультурної компетентності майбутніх магістрів музичного мистецтва, яка складається зі світоглядного (транскультурне бачення музичної картини світу з її ціннісним діапазоном), досвідного (транскультурна обізнаність з інструментальною музикою різних геокультурних регіонів і здатність адекватно відтворювати її зразки) та творчого (здатність створювати й поширювати музично-інструментальні опуси транскультурного характеру) компонентів. Оскільки феномен транскультурності опирається на взаємодію між культурами, то ключовим концептом транскультурності стає комунікація,

комунікативні знання та навички, що іманентно входять до структури кожного компоненту.

Прокоментуємо, що запропонована структура повною мірою відображає зміст транскультурної компетентності. Важливою сторінкою дискурсу автора є осмислення процесу інструментальної підготовки майбутніх магістрів музичного мистецтва з Китаю.

Осмислення методичних засад формування транскультурної компетентності майбутніх магістрів музичного мистецтва у процесі інструментальної підготовки (другий розділ дисертації, третє завдання) здійснюється у площині висвітлення наукових підходів та методичних принципів, педагогічних умов та методів реалізації транскультурної компетентності майбутніх магістрів музичного мистецтва в контексті інструментальної підготовки.

Високорозвинене наукове мислення Ван Біньбіня дозволило йому обґрунтувати та підтвердити ефективність комплексу підходів та принципів. Обґрунтовуючи комплекс педагогічних умов, автор вдається до оприлюднення власного визначення поняття педагогічних умов як сукупності спеціально організованих обставин і засобів; складової педагогічного супроводу, оптимальної системи розвивальних заходів і фасилітативних впливів, котрі сприяють підвищенню якості інструментальної підготовки майбутніх магістрів музичної освіти, зокрема забезпечують формування їхньої транскультурної компетентності. Підкреслимо, що у формулюванні педагогічних умов повною мірою використаний ресурс даного визначення.

Першою педагогічною умовою визначено стимулювання мотиваційно-ціннісної сфери здобувачів-магістрантів щодо набуття транскультурної компетентності; вона спрямована на актуалізацію у здобувачів позитивних мотивів та ціннісних орієнтацій стосовно набуття транскультурної компетентності у процесі інструментальної підготовки. Друга педагогічна умова була спрямована на оновлення змісту та форм організації музично-інструментальної підготовки на засадах транскультурності й супроводжувалась конструюванням її контенту на базі компаративного занурення магістрантів у жанрово-стильові особливості музичних культур різних регіонів планети (Америка, Європа, Азія, Африка) з метою виявлення спільного, наднаціонального у контексті глобалізаційних процесів сучасності й увиразнення наднаціональних засобів музичної виразності. Третя педагогічна умова спрямована на активізацію науково-пошукової і творчої діяльності здобувачів-магістрантів у спеціально створеному транскультурному освітньому середовищі, що передбачало активізацію науково-пошукової і творчої діяльності (обробка, перекладення, аранжування музичних творів, участь у виконавських конкурсах і наукових конференціях, створення та видання хрестоматій, методичних рекомендацій тощо) майбутніх магістрів музичного мистецтва. Кожна з умов підтверджується комплексом форм і взаємопов'язаних методів навчання, представлених автором у вигляді таблиць.

Презентація експериментальної перевірки методики формування транскультурної компетентності майбутніх магістрів музичного мистецтва у процесі інструментальної підготовки (третій розділ дисертації, четверте завдання) здійснюється у площині висвітлення діагностичного інструментарію перевірки ефективності методики формування транскультурної компетентності майбутніх магістрів музичного мистецтва у процесі інструментальної підготовки та інтерпретації її результатів.

Критеріальну систему дослідження утворюють: інтенційно-ціннісний критерій з показниками – ступінь умотивованості щодо транскультурного бачення музичної картини світу, ступінь сформованості ціннісних орієнтацій у пізнанні музичних культур різних регіонів планети; когнітивно-технологічний критерій з показниками – міра транскультурної обізнаності в інструментальній музиці різних геокультурних регіонів, міра здатності адекватно відтворювати зразки музики різних геокультурних регіонів; креативно-продуктивний критерій з показниками – міра здатності створювати музично-інструментальні опуси транскультурного характеру, міра здатності поширювати транскультурну інструментальну музику у педагогічній та концертно-виконавській діяльності. Критерії вимірювались за рівневою системою: початковий (адаптаційний), середній (атракційний), високий (праксеологічний) рівні транскультурної компетентності майбутніх магістрів музичного мистецтва. Відмітимо, що критеріально-рівневий простір концепції дослідження є виваженим і логічним.

Викликає підтримку опонента доцільність й транскультурна спрямованість діагностичних методик, застосованих на констатувальному етапі експерименту, серед яких тест-опитування, теста-судження, спостереження, тестування, діагностичної карти, діагностичної «звукової» анкети, есе, опитування, порівняння результатів самооцінки й оцінки експертів, самооцінювання під час форм контролю і концертних виступів, а також авторських і модифікованої діагностичної методики А. Мекшун, які дозволили визначити рівень сформованості транскультурної компетентності майбутніх магістрів музичного мистецтва, зокрема, високий – 6,25% респондентів КГ, 6,25% – ЕГ; середній – 37,5% респондентів КГ, 40,63% – ЕГ; початковий – 56,25% респондентів КГ, 53,12% – ЕГ.

У процесі формувального експерименту перевірено ефективність поетапного впровадження запропонованих педагогічних умов та методів. Застосовані на мотиваційно-орієнтаційному етапі творчі завдання і методи (мотивації щодо транскультурного сприйняття музичного всесвіту, світоглядної орієнтації на транскультурні музичні цінності; бесіди та фасилітованої дискусії транскультурного спрямування, міні-проекти, творчо-пошуковий, «круглий» стіл, пояснювально-ілюстративний, світоглядного аналізу взаємодії культур, жанрово-стильового аналізу міжкультурного діалогу, транскультурної репертуарної орієнтації, аксіологічного мультикультуралізму, педагогічного спостереження) сприяли збагаченню інтенційно-ціннісної площини транскультурної компетентності майбутніх магістрів музичного мистецтва, стимулюванню їхньої мотиваційної та орієнтаційної сфери. Отже, на першому етапі методики сформувалась

мотиваційна та орієнтаційно-ціннісна сфера особистості майбутніх магістрів музичного мистецтва, їх внутрішні мотиви, ціннісна спрямованість на пізнання музичних культур різних регіонів планети.

Використані на пізнавально-операціональному етапі творчі завдання і методи (бесіди, фасилітовані дискусії транскультурного спрямування, візуальної нотографічної та перцептивної ідентифікації, понятійний словник, пояснювально-ілюстративний, ідентифікації творів джазового мистецтва, аналіз нотних та відеоджерел, термінологічний диктант, виконавського ускладнення засвоєння фортепіанної фактури, тембрових етюдів, виконавських тренінгів, аплікатурно-тембральних вправ, джазової імпровізації, педагогічного спостереження) вплинули на зростання транскультурної обізнаності в інструментальній музиці різних геокультурних регіонів, увиразнення здатності адекватно відтворювати її зразки. Отже, на другому етапі методики відбулось оновлення й ускладнення структури транскультурної компетентності майбутніх магістрів музичного мистецтва.

Комплекс творчих завдань і методів результативно-презентаційного етапу (обробки, перекладення, аранжування; атракційного сприйняття наднаціональних засобів музичної виразності, мультикультуралізму, культурного плюралізму, міжкультурної комунікації, науково-пошукової рефлексії, просвітницької діяльності, колективної транснаціональної взаємодії, мультикультуралізму, активізації транскультурного світогляду, бесіди, полілоги) посприяв здатності створювати музично-інструментальні опуси транскультурного характеру; увиразненню здатності поширювати транскультурну інструментальну музику у педагогічній та концертно-виконавській діяльності. Отже, на третьому етапі методики транскультурна компетентність майбутніх магістрів музичного мистецтва стає творчо-продуктивною.

Перевірка отриманих результатів здійснювалася за допомогою критерію Пірсона χ^2 . Підсумкові розрахунки зафіксували такі зміни: в ЕГ кількісні показники досліджуваних високого рівня зросли з 6,25% до 21,87%, середнього рівня – з 40,63% до 68,75%, натомість кількісні показники досліджуваних початкового рівня знизилися з 53,12% до 9,38%. У КГ ситуація склалася дещо інша: кількісні показники досліджуваних вищого рівня залишились однаковими – 6,25%, середнього рівня – зросли з 37,5% до 43,75%, початкового рівня – незначно зменшились з 56,25% до 50%.

Викликає позитивну оцінку теоретико-методологічний аспект дослідження, представлений у науковій новизні роботи (обґрунтування і визначення поняття транскультурної компетентності майбутніх магістрів музичного мистецтва, структури транскультурної компетентності майбутніх магістрів музичного мистецтва, наукових підходів, педагогічних принципів, методичних засад та педагогічних умов). Отже, мету дисертаційної роботи досягнуто, поставлені завдання розв'язано.

Повнота викладення результатів дослідження в опублікованих працях

Основні теоретичні положення й результати дисертаційної роботи представлено в 14 публікаціях автора, з них 3 статті у наукових фахових виданнях України, 2 – у наукових зарубіжних виданнях, 8 – праць апробаційного, 1 – «Panda saxophone book» інструктивно-методичного характеру.

Кількість публікацій, їх обсяг та змістова якість, повнота висвітлення результатів та розкриття змісту дисертації відповідають встановленим вимогам. Публікації повною мірою висвітлюють основні наукові положення дисертації.

Спрямованість науково-практичних конференцій, на яких відбувалася апробація дисертації, зміст статей здобувача, в яких відображено основні положення і результати проведених досліджень, повною мірою розкривають порушену проблему формування транскультурної компетентності майбутніх магістрів музичного мистецтва. Вважаємо, що дисертація пройшла належну апробацію і є самостійною науковою працею, що має завершений характер.

Ознайомлення з текстом дисертації дає підстави стверджувати, що за структурою та змістом вона відповідає вимогам, що висуває МОН України.

Позитивно оцінюючи здобутки дослідника, вважаємо за необхідне висловити певні побажання до змісту представленої дисертаційної роботи:

1. У процесі дослідження проблеми формування транскультурної компетентності майбутніх магістрів музичного мистецтва в науковому дискурсі Ви приділяєте значну увагу висвітленню змісту явища інтеркультурної освіти. Натомість у тексті роботи не конкретизовано, чому саме Ви досліджуєте його у зв'язку зі змістом концепту транскультурності, панівного у методології дисертації.

2. Розробляючи компонентну структуру транскультурної компетентності майбутніх магістрів музичного мистецтва, Ви обґрунтовуєте та вводите до неї досвідний компонент. Варто було конкретизувати, чому саме Ви переосмислюєте визначення когнітивного компоненту, який традиційно входить до складу структури компетентності фахівця.

3. Музично-педагогічною адресацією сутності і структури транскультурної компетентності майбутніх магістрів музичного мистецтва є інструментальна підготовка. Натомість у сучасному науковому дискурсі поширеним є інтерес до виконавської підготовки фахівців, що Ви підтверджуєте аналізом актуальних наукових джерел. Варто було б конкретизувати Вашу дослідницьку позицію щодо мотивації звуження предмету дослідження до її інструментальної складової.

4. У процесі визначення актуальних педагогічних умов формування транскультурної компетентності майбутніх магістрів музичного мистецтва у процесі інструментальної підготовки Ви наводите систему відповідних до умов методів дослідження, однак не конкретизуєте зміст кожного з них в межах даного підрозділу. На наш погляд, варто було б розкрити детальніше концептуальний зміст обраних Вами методів дослідження саме в цьому підрозділі.

5. У процесі викладення змісту експериментальної перевірки методики формування транскультурної компетентності майбутніх магістрів музичного мистецтва у процесі інструментальної підготовки Ви не конкретизували досвід роботи з інструментальним ансамблем або оркестром. Було б цікаво дізнатися дослідницьку думку з приводу цієї конкретизації концертно-виконавської та педагогічної діяльності магістрантів.

Однак висловлені побажання носять рекомендаційний характер і не впливають на позитивну оцінку результатів виконаного Ван Бінбінем дослідження.

Загальний висновок

Спираючись на вищезазначене, з урахуванням наукової новизни викладених у роботі положень, теоретичної та практичної значущості досягнутих у ній результатів, можна стверджувати, що дисертація «Формування транскультурної компетентності майбутніх магістрів музичного мистецтва у процесі інструментальної підготовки» має завершений, цілісний, авторський характер і відповідає вимогам пунктів 9, 11-14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 №567 (із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України №656 від 19.08.2015, №1159 від 31.12.2015, №567 від 30.12.2015, №943 від 20.11.2019) та Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, який затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 року № 167, а її автор – Ван Бінбінь заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво).

Офіційний опонент:

Директор Інституту мистецтв
Рівненського державного гуманітарного університету,
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри духових та ударних інструментів

Сверлюк Я.В.

